

ІНТЕГРАЦІЯ СПЕЦКУРСУ “ІНОЗЕМНА МОВА ФАХОВОГО СПРЯМУВАННЯ” В ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Спрямованість сучасного педагогічного процесу у сфері вищої професійної освіти пов'язана з інтеграцією України в єдиний європейський освітньо-виховний простір. Інтеграційні процеси вимагають переорієнтації вищих навчальних закладів на підготовку висококваліфікованих фахівців, які зможуть ефективно працювати в умовах глобалізації, мобільності й розвитку міжнародних контактів. У зв'язку із цим пріоритетними напрямками підготовки персоналу органів та підрозділів МВС України у навчальних закладах системи правової освіти, крім набуття необхідних для виконання професійних обов'язків знань та умінь, стають: підвищення комунікативної компетентності працівників ОВС України, зокрема, іншомовної; формування в них навичок конструктивного спілкування з різними категоріями населення; їхній особистісний розвиток.

Мета статті – проаналізувати вплив спецкурсу “Іноземна мова фахового спрямування” на формування естетичного смаку майбутнього правоохоронця.

Необхідність виконання нових завдань висуває підвищені вимоги не тільки до фахової, а й до інших складових професійної підготовки майбутніх працівників ОВС України, включаючи етичні та естетичні аспекти. Головна мета освіти в цілому і відомчої зокрема – це підготовка професіонала, здатного на високому рівні виконувати свої службові обов'язки, і водночас виховання особистості, яка організовує свою життєдіяльність за законами гармонії та краси. Ці положення повністю узгоджуються з принципами та пріоритетами Болонської декларації, яка передбачає організацію освітнього процесу на основі повної поваги до різних культур і акцентує провідну роль університетів у ствердженні й розвитку європейських культурних цінностей.

Модернізація правової освіти системи МВС України має бути спрямована на забезпечення науково обґрунтованих змін у підготовці працівників ОВС з урахуванням вітчизняного й зарубіжного досвіду, пошуку нових методів, форм і технологій навчання й виховання справжніх професіоналів. Значний навчально-виховний потенціал для формування системи правових знань, правової свідомості та правової ідеології має вивчення іноземних мов. Саме у процесі оволодіння іноземною мовою можуть бути сформовані якості, притаманні цілісній, творчій особистості, і розвинена висока естетична культура.

Естетична культура – невід'ємний складник загальної культури правоохоронця і водночас компонент його професійної культури, що забезпечує здатність творчо підходити до професійної діяльності, дотримуючись закону, правової свідомості та правової ідеології. Одним із центральних

складників естетичної культури особистості є естетичний смак, що виступає своєрідним регулятором естетичного ставлення людини до дійсності. За своїми функціями естетичний смак є комплексним виразником особливостей естетичної культури особистості [2, с. 32].

Професійна діяльність накладає відбиток на всі сфери життя людини і перш за все на розвиток її особистісних якостей, отже, особливостями діяльності за фахом визначається специфіка естетичного смаку студентів. Повною мірою це стосується і навчальних закладів системи МВС України.

Забезпечення фахового спрямування формування естетичного смаку майбутніх правоохоронців безпосередньо пов'язано з інтеграцією в навчально-виховний процес спецкурсу “Іноземна мова фахового спрямування”.

Запропонований навчальний курс було розроблено з метою розвитку в студентів і курсантів умінь та навичок читання, перекладу й мовлення з використанням лексико-граматичного матеріалу фахового спрямування, відпрацювання навичок роботи з інформацією, розвитку професійної культури курсантів, формування в них фахово орієнтованого естетичного смаку. Навчальна дисципліна “Іноземна (англійська) мова фахового спрямування” передбачає проведення практичних (факультативних) занять і самостійну підготовку студентів і курсантів IV курсу з англійської мови.

Спецкурс викладається факультативно після виконання навчального плану з дисципліни “Іноземна мова”, оскільки він передбачає для немовних вищих навчальних закладів викладання іноземної мови тільки впродовж першого та другого курсів (три семестри). Спецкурс розрахований на 88 навчальних годин: 36 годин відводяться на проведення аудиторних (практичних) занять і 52 години – на самостійну підготовку курсантів і студентів до практичних занять з цієї дисципліни. Підсумковий контроль – залік.

Основними завданнями цього спецкурсу є фахове спрямування студентів засобами іноземної мови, вдосконалення мовленнєвих навичок, вивчення специфіки ділового мовлення за фахом (професійної лексики та термінології), розвиток професійної культури та набуття навичок оцінювання з професійно значущих питань, розширення світогляду студентів. Такі завдання передбачають, що студенти й курсанти вже мають достатній для спілкування рівень володіння іноземною мовою, їм потрібно лише вдосконалити його та використовувати опановані мовні та мовленнєві засоби за фаховим спрямуванням. Курс навчання включає такі аспекти: опрацювання (читання, переклад, анотування, реферування) науково-навчальної літератури за фахом, повторення граматичного матеріалу, робота над лексичними темами фахового спрямування, виконання завдань із самостійного (домашнього) читання наукової літератури.

Зміст процесу формування фахово орієнтованого естетичного смаку засобами іноземної мови під час викладання навчальної дисципліни “Іноземна (англійська) мова фахового спрямування” організовується навколо чотирьох практичних цілей: 1) за функціями освіти – це озброєння системою знань, навичок і вмінь з міліційно-фахової, загальнополітичної та спе-

ціальної термінології, оволодіння навичками розуміння й правильної побудови іншомовного висловлювання, вміння практично втілювати комунікативні завдання, розвиток навичок читання, у тому числі фахово орієнтованого; 2) з точки зору виховання – це формування фахово значущих якостей та естетизація процесу судження (вміння бачити предмет комплексно, з урахуванням його багатогранності, розрізняти прекрасне в кожному явищі життя, у тому числі професійній діяльності, вдосконалення оцінного судження через розвиток естетичної оцінки) на підґрунті вивчення досвіду вітчизняної та зарубіжної практики підготовки фахівців певної галузі; 3) з погляду розвитку особистості такими цілями виступає активізація соціально-особистісних, фахових, моральних, інтелектуальних, загальнокультурних, естетичних, лінгвістичних і комунікативних потенцій особистості, усвідомлення необхідності та відпрацювання звички самовдосконалення; 4) психологічний аспект формування особистості реалізується через підготовку до діяльності як фахівця – працівника органів МВС України, отождолення себе із цим образом, зняття можливого психологічного бар'єра іншомовного спілкування під час виконання миротворчих функцій працівниками МВС України.

З упровадженням у навчальний процес розробленого нами спецкурсу “Іноземна мова професійного спрямування” пов'язана й інша важлива педагогічна умова формування фахово орієнтованого естетичного смаку в майбутніх правоохоронців – організація процесу вивчення іноземної мови на основі культуроорієнтованого навчання, що передбачає поєднання лінгвістичних знань із відомостями про культуру країни, мова якої вивчається. Це сприятиме залученню до педагогічного процесу пізнавальної, а також інтелектуальної та емоційно-чуттєвої сфер особистості студента в контексті естетизації навчально-виховної діяльності засобами допоміжних навчальних матеріалів.

Культуроорієнтоване навчання розглядаємо як принцип естетичного виховання з урахуванням фахової орієнтації студентів. Воно ставить за мету, крім оволодіння певним переліком необхідних знань та умінь, залучення та активізацію в навчально-виховному процесі пізнавальної, інтелектуальної та емоційно-чуттєвої сфер особистості студента [1, с. 12].

На наш погляд, культуроорієнтоване навчання надає широкі можливості для формування фахово орієнтованого естетичного смаку, оскільки, крім відомостей про культуру, історію, естетичні ідеї та соціальне життя країни, мова якої вивчається, дає змогу одержувати інформацію про особливості професійної діяльності з того чи іншого фаху.

На основі аналізу та узагальнення науково-методичної літератури з проблематики формування естетичного смаку та власного досвіду роботи у вищому навчальному закладі було визначено такі принципи культуроорієнтованого навчання, яке сприятиме ефективному формуванню фахово орієнтованого естетичного смаку студентів навчальних закладів МВС України, як:

1) навчання повинно мати виховний характер (питання естетичного сприйняття дійсності, надання знань з естетики, знайомство з культурою

країни, мова якої вивчається, мають розглядатися у рамках навчальної програми та бути передбаченими на аудиторних заняттях і в самостійній роботі, що логічно вимагає редагування чинної навчально-методичної документації);

2) професійна спрямованість навчання іноземній мові (професія розглядається як результат соціального та культурного розвитку людства, а особливості фахової діяльності в країні, мова якої вивчається, – як прояви особливостей розвитку конкретного суспільства; естетичний розвиток фахівця спирається на культурний розвиток особистості в цілому);

3) комплексність процесу, що передбачає взаємозв'язок різних дисциплін та навчально-виховних заходів, а відтак, сприяє цілеспрямованому естетичному розвитку студентів у процесі навчання та під час дозвілля (при організації різних заходів (концертів, святкування подій тощо) можна включити художні номери чи елементи традицій, характерні для країни, мова якої вивчається; необхідний для навчання матеріал з будь-якої дисципліни може бути отриманий і з іншомовних джерел; це сприятиме розвитку не тільки мовленнєвих навичок, а й пізнавальної, інтелектуальної та емоційно-чуттєвої активності студентів);

4) особистісно-розвивальний принцип (урахування культурних уподобань особистості при активізації пізнавальної, інтелектуальної та емоційно-чуттєвої активності студентів, спрямування її не тільки на вивчення іноземної мови, а й активне її використання в навчальному процесі та повсякденному житті) [3, с. 19].

Естетизація навчально-виховного процесу під час викладання навчальної дисципліни “Іноземна мова” відбувається в тому числі завдяки ретельному добору допоміжних засобів навчання. До них зараховуємо, перш за все, літературу мовою оригінала, яка містить у собі інформацію про культурний розвиток країни, мова якої вивчається, загальні знання з естетики та естетичних традицій окремих країн, цікаві відомості, які могли б активізувати пізнавальну, інтелектуальну та емоційно-чуттєву діяльність студентів щодо сприйняття естетичних категорій та інформації, пов'язаної з фахом діяльності тощо. Також до допоміжних засобів можна включити відео- та аудіоматеріали, які мають вищевказане спрямування, іншомовні засоби масової інформації (журнали, газети, фахові часописи), автентичний роздатковий матеріал (листи, листівки), картини, фотокартки, костюми для концертів, підготовлений для ділових ігор реквізит тощо.

Для забезпечення реалізації викладеного вище комплексу цілей необхідне встановлення міжпредметних зв'язків іноземної мови з фахово орієнтованими навчальними дисциплінами та зв'язок запитів і потреб особистості студента із завданнями загальнокультурного розвитку на основі ставлення до професії як результату культурного розвитку людства, що передбачає цілеспрямоване формування фахово орієнтованого естетичного смаку студентів у процесі професійної підготовки і має за мету вивести студента у цьому процесі за межі дисципліни “Іноземна мова”.

Щодо забезпечення зв'язку запитів і потреб особистості студента із завданнями загальнокультурного розвитку слід зазначити, що серед чималої кількості особливостей викладання навчальної дисципліни “Іноземна мова” у вищих навчальних закладах МВС України, які повинні враховуватись викладачами під час планування занять та проведення навчально-виховної роботи, суттєвим є вихідний рівень мовленнєвого розвитку кожного студента. На відміну від більшості предметів, що викладаються у вищих навчальних закладах, вивчення іноземної мови базується на знаннях, здобутих у загальноосвітній середній школі, та є власне продовженням роботи над удосконаленням мовленнєвих навичок на якісно новому етапі. Тому викладачі у процесі формування фахово орієнтованого естетичного смаку мають враховувати особливості мовленнєвого розвитку кожного студента в групі, виходячи з того рівня володіння іноземною мовою студентів, якого вони набули в середній школі, та життєвий досвід студентів тощо.

Зрозуміло, що рівень не тільки мовленнєвого, а й інтелектуального та особистісного розвитку студентів у групі може бути дуже різним. Перед викладачем постає дуже непросте завдання: організувати навчально-виховний процес таким чином, щоб виконати поставлені навчальними планами завдання, щоб студенти повною мірою засвоїли необхідні знання та навички, щоб їм було цікаво на заняттях, а останні відповідали мовленнєвим, інтелектуальним й особистісним потребам студентів. Також зауважимо, що особливості самого предмета “Іноземна мова” передбачають індивідуалізацію навчання через неможливість відпрацювання певних мовленнєвих навичок, наприклад фонетичних, іншим шляхом, ніж індивідуальним. Урахування особистісних уподобань та смаків студентської аудиторії потребує впровадження в навчально-виховний процес соціокультурного компонента оволодіння іноземною мовою. Отже, в процесі формування фахово-естетичного смаку майбутніх правоохоронців під час вивчення іноземної мови надзвичайно важливим та необхідним для повної реалізації естетично-виховних можливостей цієї дисципліни є особистісно зорієнтований підхід до студентів.

Висновки. Всі вищеперелічені педагогічні умови сприяють розвитку особистості студента шляхом формування в нього фахово орієнтованого естетичного смаку, а водночас і підвищенню рівня володіння іноземною мовою. Як бачимо, всі педагогічні умови тісно пов'язані між собою та доповнюють одна одну. Їх застосування передбачається в комплексі й спрямоване на всі вище означені сфери, що сприятиме підвищенню успішності навчання та професійної підготовки в цілому, і передбачає зворотний зв'язок – коригування та вдосконалення фахово орієнтованого естетичного смаку через практичну діяльність, безпосередньо пов'язану з обраним фахом.

Література

1. Каграманян К.А. Эстетическое воспитание курсантов в процессе обучения иностранному языку в вузе МВД России : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 – історія та теорія педагогіки / К.А. Каграманян ; Санкт-Петербургский университет МВД России. – СПб., 2007. – 20 с.

2. Калашник Н. Г. Формування естетичної свідомості як одна з передумов виховання майбутнього юриста / Н.Г. Калашник, В.Л. Вертегел // Проблеми гуманітаризації, гуманізації освіти та впровадження новітніх педагогічних технологій в навчальних закладах МВС України (22 листопада 2002 р.). – Запоріжжя, 2002. – С. 31–33.

3. Кнодель Л.В. Концепції навчання іноземних мов у Київському юридичному інституті МВС : [текст] / Л.В. Кнодель. – К. : КЮІ МВС, 2005. – 24 с.

ОСОВА О.О.

ДІЛОВА ГРА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Трансформаційні процеси, що відбуваються на міжнародній арені, інтеграція України до європейської та світової спільноти, приєднання вітчизняної системи вищої освіти до Болонської декларації, орієнтація на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти висувають високі вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема використання ігрових методів навчання, які забезпечують формування у майбутніх учителів іноземної мови культури творчого аналізу проблемної професійної ситуації, сприяють грамотному, педагогічно виваженому прийняттю рішень у нестандартних ситуаціях та оптимальну їх реалізацію.

Аналіз наукової розробки проблеми свідчить, що за останні роки у вітчизняній науці і практиці нагромаджено позитивний досвід використання дидактичної гри в різних ланках підготовки кадрів (О. Волобуєва, А. Воробйов, П. Городов, В. Губін, О. Гуськов, В. Давидов, М. Кравчук, Т. Олійник, О. Тернопольський, О. Торічний, Л. Якубовська та ін.). Проте питання використання методу ділової гри у процесі підготовки вчителів іноземної мови вивчено недостатньо.

Мета статті – визначити особливості використання методу ділової гри у процесі організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, її функції та умови, які сприятимуть підвищенню ефективності професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови.

Аналіз науково-педагогічної і методичної літератури свідчить, що в наукових колах поки що не існує єдиного визначення “ділова гра”.

Як зазначає А. Вербицький, у широкому значенні ділова гра – знакова модель професійної діяльності, контекст якої задається знаковими засобами – за допомогою мов моделювання, імітації та зв'язку, включаючи природну мову [1].

У цьому визначенні не враховується практична сторона діяльності учасників гри. О. Козлова та М. Разу при визначенні ділової гри наголошують на такій якості, як прийняття рішень: “Ділова гра – імітаційний управлінський процес, тобто процес вироблення і прийняття рішення для конкретної ситуації в умовах поетапного, багатокрокового уточнення необхідних факторів, аналізу інформації, яка додатково надходить і виробляється під час гри” [2, с. 45]. На нашу думку, найбільш повне визначення